

Emma Lennström
Handläggare
Humanistiska fakultetskansliet

Humanistiska fakultetens remissvar på betänkandet *Publiken i fokus*

Humanistiska fakulteten har erbjudits att inkomma med ett yttrande på betänkandet *Publiken i fokus*.

Institutionen för mediestudier har inkommit synpunkter som ligger till grund för humanistiska fakultetens yttrande.

Övergripande reflektioner

Utredningens lägesbeskrivning av förutsättningarna för svensk film i dagens föränderliga medielandskap ger en bitvis motstridig syn på filmmediets kulturella position. Å ena sidan understryker utredningen filmens status som ”en av våra populäraste konstarter” (s. 15; s. 201), men å andra sidan ger lägesrapporten vid handen att även om mediekonsumtionen (inklusive konsumtionen av rörliga bilder) allmänt sett ökar så gäller detta inte film (s. 52). Utredningens förslag innebär ingen radikal omläggning av filmpolitiken – på gott och ont. Ett mått av försiktighet kan vara befogat med tanke på det bristfälliga kunskapsläget gällande villkoren för samtida svensk film (utredaren har inte givits ideala förutsättningar för att gå till botten med frågan om svensk films plats i ett digitalt medielandskap), men det finns en uppenbar risk att filmpolitiken återigen inom kort kommer upplevas vara i otakt med den mediekulturella utvecklingen.

Ekonomi och ansvar

De lösningar som utredningen presenterar för att stärka svensk film handlar i hög utsträckning om att öka resurserna, genom höjda anslag till Filminstitutet och genom inrättandet av en ny filmfond. Ambitionen att tillföra mer pengar till svensk film är i grunden rimlig utifrån rådande omständigheter (även om omfattande statlig inblandning ur ett brett filmhistoriskt perspektiv knappast kan ses som en indikator på en livskraftig och dynamisk filmkultur).

Vi bedömer det också som rimligt att staten och branschen i enlighet med utredningens förslag i ökad utsträckning tar gemensamt ekonomiskt och övrigt ansvar för svensk film och att denna samverkan även inkluderar aktörer på streamingmarknaden. Förslagen om

Humanistiska fakultetsnämnden

återinförande av en biografavgift, en därmed förknippad sänkning av biografmomsen, införande av en streamingavgift samt upprättande av en ny filmfond torde alla – om de kan genomföras – kunna bidra till både ökade resurser och stärkt samverkan mellan stat och bransch. I övrigt lämnar vi dessa förslag utan kommentar.

De filmpolitiska målen

Utredningen föreslår på goda grunder att antalet filmpolitiska mål reduceras till fyra. Vilka mål som ska ingå och hur de exakt ska formuleras har vi inga synpunkter på, men vi har ett antal kommentarer kring utredningens resonemang kring uppfyllandet av målen och den skisserade filmpolitikens innehåll i övrigt.

Mål 1

Det finns på flera ställen i utredningen en tendens att argumentera för att de statliga produktionsstöden i ökad utsträckning bör koncentreras till färre och dyrare, dvs. implicit mer publikmässigt framgångsrika, filmer (se t.ex. s. 206). Det finns ytterst svagt stöd för att en sådan strategi fungerar i praktiken. Tvärtom är den många gånger synnerligen riskabel – riskspridning och ett stöd som fördelas till ett mer diversifierat utbud är att föredra.

Utredningens inriktning på enskilda storproduktioner riskerar också att lägga alltför stark filmpolitisk emphasis på den kommersiella filmbranschens mittfåra. Om målsättningen verkligen är ett brett filmutbud av hög kvalitet bör filmpolitiken utformas med hänsyn till hela lapptäcket av aktörer, publikgrupper, filmtyper, m.m. Generellt har det inom svensk filmpolitik funnits ett alltför starkt fokus på enskilda filmprojekt, oavsett om det handlat om konstfilm eller kommersiella satsningar (se t.ex. Hedling 2016 för en redogörelse för de negativa konsekvenserna för svensk filmbransch av en sådan politik). Vi vill därför understryka vikten av att filmpolitiken utformas för att långsiktigt stärka fundamenten för svensk film – inklusive både de kommersiellt dominanta aktörerna och resten av fältet. Fler initiativ i stil med de kontinuitetsstöd till oberoende produktionsbolag som fördelas av Filminstitutet sedan ett antal år tillbaka vore välkomna.

Mål 3

Vi sympatiserar med utredningens ambition att sätta publiken i fokus. Det är om inte annat viktigt för filmpolitikens långsiktiga legitimitet att de filmer som ges stöd faktiskt ses av någon. Dock tyder all tillgänglig kunskap på att det mer eller mindre oavsett produktionssystem tenderar vara ett fåtal filmer som tilldrar sig huvuddelen av den publika uppmärksamheten. Kvantitativa publikmått som besöks- och tittarsiffror bör alltså användas primärt på helhetsnivå och inte övervärderas (eller ens beaktas) i det enskilda fallet. Måtten på

framgång måste således vara både mångsidiga och långsiktiga – utredningen framför viktiga resonemang i den vägen i kapitel 3 (s. 69–73) som bör hållas i åtanke i både utformning och uppföljning av filmpolitiken.

Mål 4

Det fjärde föreslagna filmpolitiska målet handlar om filmarvet. Att filmarvet bevaras och används bör ges mycket hög prioritet, inte minst av allmännationella och kulturhistoriska skäl, men också för att det ska finnas förutsättningar att bedriva forskning kring svensk film på vetenskaplig grund. Det är därför bra att det tydligt uttalas att filmarvet är statens ansvar; minst lika viktigt är att staten framöver skjuter till erforderliga resurser. Redan idag finns stora behov kopplade till nödvändiga uppdateringar av arkivfaciliteter, digitalisering och ökad tillgänglighet, m.m.

Ett nationellt filmcentrum av den modell som föreslås där alla de centrala aktörerna ingår är en god tanke, men genomförbarheten är svårbedömd enbart på basis av utredningen. Oavsett möjliga förändringar av nuvarande organisation och styrning är det av största vikt att filmarvet rent materiellt, praktiskt och geografiskt även framöver finns tillgängligt för både forskare och allmänhet, såsom är fallet idag. Här omfattas givetvis också den kompetens och kunskap hos personalen som idag arbetar med filmarvet, varav en del är internationellt rekryterad utifrån sin specialistkompetens. Denna måste värnas och hållas samlad för att garantera att arkivet även framgent skall kunna vara tillgängligt för undervisning och forskning.

Beslut att avge detta yttrande har fattats av dekanus vid den humanistiska fakulteten professor Stefan Helgesson och föredragande samt handläggare har varit Emma Lennström.